

**Compagnie Barbarie, BRONKS
& Villanella**

GRATIS CHIPS!

inspiratiemap

beste leerkracht,

Binnenkort komt u met uw klas naar de voorstelling 'GRATIS CHIPS!' –feminisme voor kleuters. Of u bent net geweest, dat kan ook.

Wij hebben deze voorstelling gemaakt vanuit ons hart, vanuit een grote noodzaak om dit 'volwassen' thema op kindermaat te snijden. Maak u dan ook geen zorgen als uw kinderen 'de boodschap' niet lijken te snappen of 'het probleem' niet zien. Dat zij de thematiek niet vertalen naar hun eigen leefwereld is niet meer dan logisch. Dat hoeft ook niet.

Via deze voorstelling willen wij kinderen wel laten voelen dat mensen vaak oneerlijk behandeld worden. Dat ze al op voorhand worden behandeld volgens hun geslacht en niet volgens wie ze zijn. Ook uw kinderen weten heel goed welk speelgoed er voor hun geslacht bestemd is en welk niet... En hoe ouder ze worden, hoe meer ze zich zullen gaan gedragen naar wat de maatschappij van hen verwacht.

Met onze voorstelling en deze inspiratiemap willen wij bijdragen tot een wereld waarin er geen onderscheid meer gemaakt dient te worden tussen jongens en meisjes, zwart of wit, roze of blauw. Hopelijk betrapt u zichzelf er nu ook wat vaker op wanneer u de klas binnenkomt en uw kinderen aanspreekt met '*dag jongens en meisjes*'. Geen probleem? Nee hoor: maar als u de klas binnenkomt en tegen uw kinderen zegt '*dag blanken en zwarten*'. Is dat dan nog steeds geen probleem? Genderstereotypen zitten overal in onze maatschappij verstopt. Het is verbluffend om er eens bij stil te staan, ook voor ons was dit een grote en vaak ontstellende ontdekking waar we tot voor kort gewoon aan voorbij gingen. Dus maak van al uw jongens eens jonkvrouwen en sla de meisjes tot ridder. Kinderen kiezen lang niet altijd zelf wat ze willen zijn of waarmee ze willen spelen. Ze kiezen veel vaker wat wij hen aanbieden en ze zijn slim genoeg om zich te gaan gedragen naar wat er van hen verwacht wordt....

Deze map staat vol opdrachten en denkoefeningen waar u vrij uit kan plukken. Ze werd met veel zorg voor u samengesteld door Ilse Daems, expert in het filosoferen met kinderen op scholen, een grote dame die hyperallergisch is voor vis-en schaaldieren en voor schoolse methodes en een krak in buiten de lijntjes kleuren.

Wij wensen u veel kijk, knutsel, experimenteer en denkplezier. En een leven lang GRATIS CHIPS!

Compagnie barbarie.

introductie

Tobias zit in de klas waar ik elke week met de kleuters kom filosoferen. Zijn mama is zwanger. Af en toe komt hij iets zeggen over *'de baby in haar buik'*. Tot vorige week dinsdag. Toen vertelde hij plots: *'De baby is er. Zit niet meer in de buik.'* Zijn juf Femke stelt hem de vraag van één miljoen: *'En wat is het geworden, Tobias, een jongen of een meisje?'* Tobias rolt met zijn ogen en kijkt haar aan met een blik van *'hoe dom kan een juf zijn'*. *'Ja. Natuurlijk.'* antwoordt hij *'Wat anders?'*

Dit voorval is één van de redenen waarom Compagnie Barbarie de voorstelling *'Gratis Chips'* heeft gemaakt. *'Is het een jongen of een meisje?'* is de vraag die iedere zwangere vrouw nog steeds het meest krijgt. Dat *'hokje'* is nog altijd belangrijk. Terwijl uit onderzoek nochtans al lang blijkt dat de verschillen tussen mensen onderling duizend keer groter zijn dan die tussen jongens en meisjes.

In deze inspiratiemap vind je tips om in je klas met genderstereotiepe beeldvorming aan de slag te gaan. Er staan ernstige denkopdrachten in, maar ook plezante en stekezotte dingen om te doen. De humor van de voorstelling waait óók door deze inspiratiemap. Dat is nu eenmaal het leven zoals het is: soms serieus, soms slapstick.

Veel plezier ermee !
Ilse Daems

I.

BERESTERK

&

SCHIJTEZWAK

In de voorstelling wordt de stok van Jan plots een boom die de weg verspert. An raapt die boom zonder slag of stoot op. Maar dat kan volgens de Jannen niet. Want An is een vrouw en dus zwak. Jan is de man en dus sterk. Het is plezant én leerzaam om met je klas over dit thema een aantal cliché doorprikkende dingen te doen:

het sterkste dier ter wereld

Als je kinderen vraagt wat het sterkste dier ter wereld is, noemen ze doorgaans de grootste op die ze kennen: olifant, walvis, nijlpaard, dinosaurus... In hun ogen is er een rechtstreeks verband en een oorzaak-gevolg relatie tussen 'groot' en 'sterk'. Om sterk te zijn moeten het volgens hen trouwens ook altijd 'wilde' dieren zijn.

Zoek daarom in je dakgoot een paar 'beerdiertjes' en zorg ook voor een microscoop of sterk vergrootglas. Die beerdiertjes worden ook wel eens waterberen of mosbeertjes genoemd. Hun Latijnse naam is *tardigrada*. Het zijn micro-organismen die in een vochtige omgeving leven. En het zijn wonderlijke wezens: ze vragen weinig onderhoud en ze zijn onverwoestbaar. In extreme omstandigheden drogen ze uit en ze verschrompelen. Maar ze gaan niet dood. Ze kunnen in die toestand zelfs jarenlang overleven. Dat maakt hen onoverwinnelijk. Beerdiertjes doorstaan extreme koude: tot – 200 graden Celsius en extreme hitte: tot 150 graden Celsius. Je kan ze uitdrogen en daarna is één druppel water genoeg om hen weer levend te maken. Ze kunnen tot 6000 meter diep in de oceaan de druk weerstaan. De NASA heeft hen ook eens in de ruimte geschoten. De beerdiertjes hadden geen astronautenpakjes aan maar konden zelfs daar helemaal bloot en onbeschermd tegen de UV stralen van de zon tien dagen in leven blijven. En eens terug op aarde kregen ze gezonde nakomelingen. Ze blijken zelfs radioactieve stralingswaarden te overleven die duizend keer sterker zijn dan de dosis die voor mensen fataal is.

Laat de kinderen door het vergrootglas naar de beerdiertjes kijken. Doe allerlei proefjes en experimenten: kook de beerdiertjes en laat ze daarna terug afkoelen. Ze beginnen opnieuw te leven. Stop ze in de diepvriezer en laat ze daarna weer ontdooien: ze zijn niet dood. Laat ze uitdrogen en maak hen daarna terug nat: ze blijven leven. Hou er een paar als 'klasdier'. Dat is niet moeilijk. Je moet beerdiertjes ongeveer één keer per maand een beetje mos geven [want ze eten de kleine wormpjes die daarin wonen] en af toe wat proper regenwater. Da's alles. Droog er een paar uit en meet hoe lang ze overleven. Maak er eentje wakker na een dag, eentje na een week, eentje na een maand, eentje na een jaar

Prima experiment om kinderen te laten zien dat iets wat er klein en zwak uit ziet toch onoverwinnelijk sterk kan zijn. Zodat ze als iemand hen vraagt wat het sterkste dier ter wereld is terecht antwoorden: 'het is een huisdier en het woont bij ons in de dakgoot.'

het niet kapot te krijgen luciferdoosje

Een luciferdoosje lijkt slap en zwak.

Je zou dus denken dat iedereen het kan verpletteren. Maar zo'n eerste indruk kan [net als veel dingen] misleidend zijn. Doe de test.

Wat heb je nodig?

- een lucifersdoosje
- een tafel of een ander plat oppervlak

Hoe doe je het?

- wed met een vriend dat hij het luciferdoosje niet kan pletten, maar haal het doosje wel eerst uit elkaar.
- zet het buitenste omhulsel rechtop [en dus op zijn smalle kant] op een plat oppervlak.
- leg het doosje er bovenop met de open kant naar beneden.
- kijk hoe je vriend er maar niet in lukt het doosje kapot te slaan

Hoe komt dit?

- het luciferdoosje wordt sterk[er] omdat het de kracht van de vuist over zijn hele oppervlak verdeelt
- de kracht gaat naar de lengte van het kartonnen omhulsel daardoor krijgt de constructie een grotere samenpersende kracht

het onbreekbare ei van Columbus

Daag iemand uit om een ei te breken. Hij zal je aankijken alsof je hersenen zijn geklutst. Laat hem/haar dan deze truc zien.

Wat heb je nodig?

- een ei
- plastic vershoudfolie maar als je erg zeker bent van jezelf kun je het ook zonder proberen

Hoe doe je het?

- wikkel het ei in de plastic vershoudfolie
- geef het aan je proefpersoon
- vraag hem het in zijn handpalm te leggen en zijn vingers te sluiten zodat ze om het ei heen zitten
- vraag je proefpersoon om in het ei te knijpen door rondom een gelijkmatige druk uit te oefenen
- hij kan proberen wat hij wil maar het ei gaat niet kapot

Hoe komt dit?

- de schaal van een ei is breekbaar maar de vorm van een ei is een van de sterkste bouwkundige vormen die er bestaan
- als je het ei in je hand legt en dan knijpt wordt de druk gelijkmatig verdeeld
- de druk komt niet op 1 punt terecht
- daardoor breekt het ei niet

super soft heroes

De Zweedse cartoonist Linnéa Johansson heeft een '*mom's supersoft heroes*' colouring book gemaakt. Daar laat ze de zachte kant van iconische helden zien. Hierna een Heerlijk om in te kleuren in vijftig tinten roze én blauw!

Linna 20
LAWRETTA@GMAIL.COM

2.

FUN

&

SLAPSTICK

In de voorstelling spelen 'chips' een hoofdrol.

Dat is grappig want chips zijn eigenlijk geheel toevallig ontstaan. Ze zijn 'per ongeluk' uitgevonden door de Amerikaanse kok George Crum. Dat deed hij in 1853. Chips zijn dus al meer dan 160 jaar oud! George was chef kok in het restaurant Saratoga Springs in New York. Op een dag kwam daar een van de bazen van de Amerikaanse spoorwegen eten: Cornelius Vanderbilt. Dat was een nogal lastige man met veel noten op zijn zang. Hij stuurde de gebakken patatjes die hij besteld had terug omdat hij ze veel te dik vond. Kok George wou de lastpak foppen. Wilde die Cornelius graag dunne aardappels? Wel hij zou ze krijgen! George Crum schaafde de aardappels flinterdun. Hij bakte ze in kokende olie zodat ze [net als frietjes] gefrituurd werden. Met wat zout erop liet hij ze naar de man brengen. Hij vond dat hij een goede grap had uitgehaald met die vervelende klant. Maar wat gebeurde er? Cornelius Vanderbilt vond die dunne knapperige aardappelschijfjes heerlijk en liet ze ook proeven aan de andere gasten. Iedereen vond ze fantastisch en al snel kwamen er mensen speciaal naar dit restaurant om die dunne aardappelschijfjes te kunnen eten. De chips waren uitgevonden en sindsdien eten miljoenen mensen over de hele wereld niets liever dan knapperige chips. Skrunsj!

educatief verantwoorde chips

Na 'GRATIS CHIPS' MOET je met je klas gewoon zelf chips maken. Daarbij kan je educatief verantwoord kiezen voor een gezonde versie.

Wat heb je nodig?

- 60 gr gemengde zaden [vb. een mix van lijnzaad, chiazaad en pompoenpitten]
- 60 gr geraspte Parmezaanse kaas

Hoe doe je het?

- Verwarm de oven voor op 180 graden.
- Leg bakpapier op de bakplaat.
- Meng de zaden met de geraspte kaas.
- Neem telkens een eetlepel van het mengsel en leg dat op het bakpapier in de oven. Druk de hoopjes niet aan.
- Laat ze 10 tot 15 minuten in de oven staan.
Check regelmatig: de chips moeten er lichtbruin uit blijven zien, zeker niet donkerbruin.
- Neem de chips uit de oven en laat ze afkoelen voor je ze van het bakpapier plukt.

genderchips

Wat heb je nodig?

- 500gr vastkokende aardappelen
- roze & blauwe voedingskleurstof
[in alle grootwarenhuizen te vinden bij de bakafdeling]
- frituurolie

Hoe doe je het?

- Snijd de aardappelen met een mandoline in dunne schijfjes.
- Verdeel ze in twee helften. Was de ene helft in water waar je flink wat roze voedingskleurstof hebt bijgedaan. De andere helft was je in water met blauwe voedingskleurstof. Dep beide helften af met een handdoek.
- Bak eerst de roze chips gedurende 3 minuten in frituurolie van 180 graden. Maak ze tijdens het bakken los met een vork. Doe daarna hetzelfde met de blauwe chips.
- Laat ze uitlekken en drogen.

Doe dan deze test: normaal gezien zijn chips volledig genderneutraal: zowel meisjes als jongens eten ze graag. Maar kiezen de meisjes nu vooral voor de roze chips? En jongens voor de blauwe? Zou fabrikant *Dorito's* gelijk hebben en is er een markt voor wat zij 'vrouwvriendelijke' chips noemen: chips die minder hard kraken, waarbij je duimen en vingers niet hoeft af te likken en die in een klein, schattig doosje zitten dat in je handtas past? Of is dit klinkklare vooral door economische motieven ingegeven onzin [dat kleine schattige doosje zal evenveel gaan kosten als een zakje] die te zot is om los te lopen?

eerlijk?

In de voorstelling willen de drie Jannen dat An de chips 'eerlijk' verdeelt. Meestal vinden kinderen het 'eerlijk verdeeld' als iedereen precies evenveel of een exact even groot stuk heeft gekregen. Maar klopt die redenering wel?

Neem een zakje waar slechts een 6-tal chips inzitten. Zorg dat er zeker niet genoeg zijn om er iedereen uit de klas eentje of zelfs maar een halve te geven. Verdeel de kinderen in kleine groepjes. Laat hen een strategie bedenken om het weinige dat er is eerlijk te verdelen over de ganse klas.

Ga met hen het gesprek aan of 'iedereen evenveel' al dan niet eerlijk is. Mag iemand die meer nodig heeft niet meer krijgen dan iemand anders?

betonbotten

In 'GRATIS CHIPS' is alles uitvergroot: de ironie druipt er vanaf en de drie Jannen en één An verdrinken in hun dikmaakpakken. Maak met en voor je klas ook zo'n grotesk verkleedattribuut-op-zijn-Jans.

Maak 'betonbotten'. De naam zegt het zelf: een paar rubberlaarzen met beton onder en perfect geschikt om alles kapot te stampen. Ze zijn 100% plezierig en 100% gemakkelijk te maken. In mijn kleuterklas zijn ze er zot van. Ze gebruiken ze om plastic, blikjes en karton kapot te stampen vóór ze het in de vuilbak doen en om kapot speelgoed nóg kapotter te maken.

Wat heb je nodig?

- Een paar rubberlaarzen. Ze mogen oud zijn en moeten niet bij mekaar passen. Zorg er wel voor dat de kinderen ze gemakkelijk kunnen aantrekken [ze mogen niet te klein en te nipt zijn]. En neem vooral een rechter en een linker laars.
- Een zak kant-en-klaarcement waar je alleen nog water moet bijdoen. 10 kg is genoeg.
- Twee sterke plastic boodschappentasjes
- Een stevige stok of pollepel
- Een oude emmer en rubberen handschoenen
- Keukenrol en duct tape
- Twee kartonnen kokers

Hoe doe je het?

- Pak de kartonnen kokers en snij er 4 stukken van 3cm lang af.

- Plak op de zool van iedere laars twee stukken koker van 3 cm. Doe dat met brede en stevige plakband vb. duct tape. Pas als dit gebeurd is, kan de cement onder je laarzen blijven zitten.
- Maak de zak cement open. Volg de aanwijzingen op de verpakking en mix de cement met water in je emmer. Neem de helft van de cementmix en pak een stok of oude pollepel om het mengsel te roeren. De cement moet zo dik mogelijk zijn. Neem dus de juiste hoeveelheid water.
- Neem een van je plastic tassen en zet 1 laars daar middenin. Schep de natte cement rondom de onderkant van je laars. Je kunt het met een pollepel doen of met je handen. Draag wel rubberhandschoenen!
- Kneed dan het beton rondom de laars zodat het eruit ziet als een schoen. Je kunt bakstenen tegen de zijkant van de zak zetten. Dat helpt. Zorg dat het beton rond en onder de hele laars zit.
- Is de eerste laars klaar, neem dan de rest van de cementmix. Meng het met water en doe precies hetzelfde met de tweede laars.
- Laat de laarzen een nacht buiten staan om te drogen. Als het vriest, zet ze dan in een garage of schuur.
- Knip de volgende morgen voorzichtig een paar gaten in de plastic zak. Dan droogt de cementmix sneller.
- Als de cementmix 's avonds helemaal droog en hard is, kan je de plastic zak eraf peuteren. De 'betonbotten' zijn klaar. Geef ze alleen nog een fris en vrolijk kleurtje ...

poepscheten

In 'GRATIS CHIPS' zijn poepen prominent aanwezig en die van An is er zelfs een ware 'vedette.' Wat kinderen fantastisch vinden is als je hen leert hoe ze hun poepwinden kunnen vangen en bewaren.

Scheten vangen kan in bad. Daar krijg je je scheetjes immers te zien als een reeks bellen. En als je ze ziet, kan je ze ook vangen. Hou er een potje boven. Dat potje heb je eerst onder water gevuld en daarna slechts voor de helft uit het bad getild. Het water blijft dus in het potje staan. Er kan immers geen lucht bij om het eruit te drijven. Maar jouw windjes kunnen dat wel. Die borrelen omhoog in het potje en duwen het water terug in het bad. Boven het water heb je nu dus in het potje je scheten gevangen. Om ze gevangen te houden draai je er onder water een deksel op. Zo kun je er later nog eens aan ruiken.

Als je weet hoeveel centiliter er in het potje gaat, kun je ook meten hoeveel wind je hebt gelaten. Per keer vang je gemiddeld zo'n 100 centiliter. Dat is maar een tas vol, maar als je 5 tot 10 winden per dag laat, loopt het aardig op. Wil je nog meer, eet dan veel bonen. Daarmee kun je wel 5 liter halen. Plak labels op de potten: bonenscheet 27 januari, rabarberwindje 6 mei... en zet ze in het poepschetenmuseum.

spookvissen

In de voorstelling ligt er voortdurend vis in de pan van An. Maak met je klas eens echte 'spookvissen.'

Dat doe je zo:

- Vul een diep bord met 200 ml water.
- Los daar twee theelepels [6 gr] zout in op.
- Hierin leg je een schol, makreel of andere zeevis, als hij maar vers is en niet schoongemaakt. Met alleen de koppen gaat het ook prima.
- Zet het bord koel [5-10 graden] in de koelkast of kelder.

Ga er af en toe –in het donker- naar kijken. Na 2 of 3 dagen zal je je ogen niet geloven: de vis straalt een spookachtig schijnsel uit. Hij geeft het meeste licht op de grens tussen de lucht en het water. Daar vinden de 'lichtgevende' bacteriën immers alles wat ze nodig hebben. Je kan ze extra plezier doen door de vis half boven en half onder water te leggen. Na 1 of 2 dagen stoppen die lichtgevende bacteriën er echter weer mee. Dan begint de vis zo te rotten dat ze hem niet meer lusten en nemen andere bacteriën het over.

3.

**ME,
MYSELF & I**

Kinderen van nu zijn kinderen van hun tijd.
Ze leren dat ze vooral en altijd 'zichzelf' moeten zijn.
Maar wat is dat nu juist?
Waar zit dat 'zelf' trouwens eigenlijk ?
En kan je kiezen wie je bent?

Hieronder staan [mogelijke] antwoorden die kinderen vaak op die vraag geven en [mogelijke] vervolgvragen die jij dan kan stellen. Ze zijn gebaseerd op effectieve gesprekken die ik in de kleuterklas en lagere school met kinderen heb gevoerd. Het is absoluut niet de bedoeling dat je deze vragen klakkeloos overneemt en afhaspelt. Waarschijnlijk geven jouw kinderen toch andere antwoorden. Dat is het juist het heerlijke aan filosoferen met kinderen: het is en blijft volstrekt onvoorspelbaar. Deze mogelijke antwoorden en mogelijke vervolgvragen dienen dus alleen om je te inspireren.

kies jij wie je bent?

nee, want ik ben nog veel te klein

ja maar:

- Kunnen kinderen niet kiezen?
- Kan je leren kiezen als grote mensen altijd alles voor jou beslissen?
- Kiezen grote mensen wel wie ze zijn?

nee, want het leven heeft ervoor gezorgd dat ik een meisje ben en mijn ouders hebben mijn naam gekozen

ja maar:

- Ben jij alleen wat op je identiteitskaart staat?
- Moet je alles over jezelf kunnen kiezen om jezelf te zijn?
- Kan je van voornaam of van geslacht veranderen?
- Lijken alle meisjes met dezelfde voornaam als jij op elkaar?

ja, want ik heb mijn eigen karakter en mijn eigen ideeën

ja maar:

- Word je nooit beïnvloed door anderen?
- Heb je je karakter gekozen of heb je het gekregen/geërfd van je ouders?
- Kies je om goed gehumeurd of slecht gezind te zijn?
- Betekent kiezen om jezelf te zijn altijd dat je anders bent dan anderen?

nee, want ik weet niet wie ik ben

ja maar:

- Moet je altijd eerst alles weten voor je kunt kiezen?
- Kan je nu al jezelf zijn of heb je tijd nodig om jezelf te worden?
- Kan je ooit weten wie je echt bent?
- Helpt wat je elke dag doet je niet om te weten wie je bent?

nee, want ik moet veel dingen doen die andere mensen mij bevelen

ja maar:

- Kan je niet weigeren om die dingen te doen?
- Ben je alleen wat je doet?
- Staat wat je moet doen altijd in de weg om jezelf te zijn?
- Kan je ooit helemaal vrij zijn?

word je iemand anders als je je verkleedt?

Er zijn mensen die denken dat verkleden typisch iets voor kinderen is. Dat is maar voor een deel waar. Kinderen vinden verkleden meestal wel plezant en ze kunnen het goed. Ze tekenen met krijt een paar lijnen op de grond en wonen in een kasteel. Ze maken hun neus rood, kruipen in de broek van hun vader en zijn een clown. Ze lopen op de hoge hakken van hun moeder en voelen zich sneeuwwitje.

Toch weten kinderen dat die verkleedpartij maar een spel is. Daarom spreken ze ook in de verleden tijd: *'ik was de mama en jij waart de politieagent.'* Kinderen weten dat hun spel buiten de werkelijkheid staat. Want die werkelijkheid speelt zich wel in het nu en in de tegenwoordige tijd af. Grote mensen zijn dommer want die weten dat niet. Zij zeggen nooit: *'hij was een generaal en zij was de koningin.'* Zij nemen hun verkleedpartijen serieus. Ze denken dat ze echt zijn. Een generaal is eigenlijk een verklede meneer en dat weten ze verdomd goed. Maar toch wordt hij daardoor niet minder generaal. En waarom hebben koninginnen zo'n grote voorliefde voor rare hoeden? Misschien is dat wel omdat ze heimwee hebben naar een kroon en omdat ze alleen met zo'n hoofddekseel op in staat zijn zich koningin te voelen. Als kinderen hun verkleedkleden uitdoen, worden ze terug Jeroen, Sara, Liesje en Michiel. Volwassenen niet. Mathilde blijft de koningin. Zélf op de wc en in bad en bed...

Kijk naar dit kort Engelstalig maar helder en goed verstaanbaar filmpje:

<https://www.youtube.com/watch?v=jZ4iNeNtLOM>

Verzamel daarna verschillende soorten hoofddekseels: een gele bouwvakkershelm, een cowboyhoed, een indianentooi, een kroon en doe hetzelfde met de kinderen van jouw klas.

selfies

Maak met je telefoon of iPad een foto van ieder kind uit je klas. Print die foto's uit op A4 papier en knip elke foto verticaal in twee. Aan de kinderen die linkshandig zijn, geef je het rechterdeel van hun foto. Aan de kinderen die rechtshandig zijn, het linkerdeel. Vraag hen de andere helft zelf te tekenen.

het museum van jezelf

Spreek met je leerlingen af dat jullie niet gaan zitten wachten tot anderen een museum voor jullie oprichten als jullie dood zijn. Zeg hen dat jullie nu al 'een museum van jezelf' gaan maken. Maar geen gewoon museum. Oh nee. Jullie willen een museum maken met stukjes lichaam. Dat kan. Er zit immers van alles aan je lijf dat er best af kan. Omdat het toch al dood is.

Zoek samen uit welke dingen dat zoal zijn: knip een plukje van hun haar af. Bewaar hun nagelrandjes. Laat ze oorsmeer, snotpieten, speeksel, zweet en tenenkaas verzamelen. Allemaal dingen die 'toch al dood zijn en dus evengoed nu al in het museum kunnen'.

Laat je leerlingen een 'plattegrond' van zichzelf tekenen: eentje waar elke schram, elke buil en elk pukkeltje in kaart wordt gebracht. Maak met gips een afgietsel van hun handen. Zet met lippenstift hun mondafdruk op papier. Maak met al die 'persoonlijke plattegronden' een heus en volledig klasplan.

tranentheë

In de voorstelling begint er één van de drie Jannen te huilen.
Wat in de ogen van een andere Jan *'not done is voor een man'*.

In het boek van Arnold Lobel *'Bij uil thuis en andere verhalen'* maakt de uil op een bepaald moment tranentheë.

Dat doen wij in onze klas ook. Als iemand huilt, verzamelen we die tranendruppels in een pipetje. Als er groot collectief verdriet heerst, zetten we thee en druppelen we een piepklein beetje van dat traanvocht in onze thee. Dat helpt om je verdriet een plaats te geven en om er even bij stil te staan. Een aanrader!

Tranentheë

Uil pakte de ketel uit de kast.

'Vanavond ga ik tranentheë zetten' zei hij.

Hij zette de ketel op zijn schoot.

'Zo' zei uil *'ik ga beginnen.'*

Uil bleef heel stil zitten.

Hij begon aan verdrietige dingen te denken.

'Stoelen met kapotte poten' zei uil.

Zijn ogen werden al een beetje nat.

'Liedjes die niemand kan zingen' zei uil

'omdat niemand de woorden meer weet.'

Uil huilde nu.

Een dikke traan rolde naar beneden in de ketel.

'Lepels die achter het fornuis zijn gevallen en die je nooit meer terugvindt' zei uil.

Er drupten al heel wat tranen in de ketel.

'Boeken die je niet meer kan lezen' zei uil

'omdat er bladzijden uit gescheurd zijn'.

'Klokken die stilstaan' zei uil *'omdat niemand ze meer opwindt.'*

Uil huilde nu heel erg.

Veel dikke tranen vielen in de ketel.

'Een prachtige zonsopgang die niemand ziet omdat iedereen slaapt' snikte uil.

'Heerlijke aardappelpuree op een bord die niemand wil opeten' jammerde hij.

'En potloodjes die te klein zijn geworden om vast te houden.'

Uil dacht aan nog veel meer nare dingen.

En hij huilde en huilde maar.

Al gauw was de ketel vol tranenwater.

'Ziezo' zei uil *'dat is dat!'*

Uil hield op met huilen.

Hij zette de ketel op de kachel.

Het tranenwater kookte al gauw.
Uil schonk zijn kopje vol.
Hij was heel tevreden.
'Het smaakt wel een beetje zoutig' zei hij.
'Maar tranenthee is toch altijd weer heerlijk.'

[uit 'Bij uil thuis & andere verhalen', Arnold Lobel]

inside out ofte binnenstebuiten

Zit jij soms wel eens naar iemand te kijken en je af te vragen wat er allemaal speelt in zijn of haar hoofd? Dat is een vraag waar de film Inside Out [Binnenstebuiten] van Pixar een antwoord op probeert te geven. Hij neemt je mee op een dolle reis door de gedachten van het meisje Riley. Zij is pas verhuisd van Minnesota naar San Francisco en heeft moeite om zich aan te passen. In 'headquarters', het controlecentrum van haar geest, zijn vijf emoties hard aan het werk: plezier, angst, woede, afkeer en verdriet. Een prima film om het met jonge kinderen te hebben over gevoelens en hoe die ons soms beheersen.

4.

GENDER FLUIDITEIT

In de voorstelling is er een van de Jannen die een 'danspoep' krijgt zoals die van An. En een andere Jan staat op schoenen met hoge hakken tegen de muur te plassen. Zij evolueren naar een soort nieuwe a-stereotiepe mens. Terwijl de ene Jan die halsstarrig blijft vasthouden aan zijn genderstereotiep gedrag opnieuw 'degenereert' tot... aap.

Vroeger kon je bij een sollicitatie alleen 'man' of 'vrouw' aankruisen. Nu heel soms ook al 'X'. Facebook ziet het nóg ruimer. Daar kan je kiezen uit een menu met meer dan 50 genderidentiteiten:

Agender, Androgyne, Androgynous, Bigender, Cis, Cisgender, Cis Female, Cis Male, Cis Man, Cis Woman, Cisgender Female, Cisgender Male, Cisgender Man, Cisgender Woman, Female to Male, FTM, Gender Fluid, Gender Nonconforming, Gender Questioning, Gender Variant, Genderqueer, Intersex, Male to Female, MTF, Neither, Neutrois, Non-binary, Other, Pangender, Trans, Trans*, Trans Female, Trans* Female, Trans Male, Trans* Male, Trans Man, Trans* Man, Trans Person, Trans* Person, Trans Woman, Trans* Woman, Transfeminine, Transgender, Transgender Female, Transgender Male, Transgender Man, Transgender Person, Transgender Woman, Transmasculine, Transsexual, Transsexual Female, Transsexual Male, Transsexual Man, Transsexual Person, Transsexual Woman, Two-Spirit.

Hieronder twee kinderboeken die je kunnen helpen om het moeilijke woord 'genderfluiditeit' voor jonge kinderen handjes en voetjes te geven en bespreekbaar te maken. Toevallig allebei boeken over zeemeerminnen. Plus een verhaal dat een oefening is in empathie: *moeder heeft mensjes gebakken*.

Julian is a mermaid

Een prachtig prentenboek van Jessica Love [what's in a name!]
Gaat over een jongetje, Julian, dat zot is van zeemeerminnen.
Op een dag, als zijn grootmoeder een bad neemt, verkleedt hij zich als zeemeermin. Zijn grootmoeder reageert door hem een wonderlijk mooie kralenhalsketting te geven en neemt hem mee naar een plek waar travestieten en andere 'zeemeerminnen' dansen.
Zij zijn zoals jij, schatje, zegt ze.
Kom, laten we met hen meedoen.
En dat doen ze.

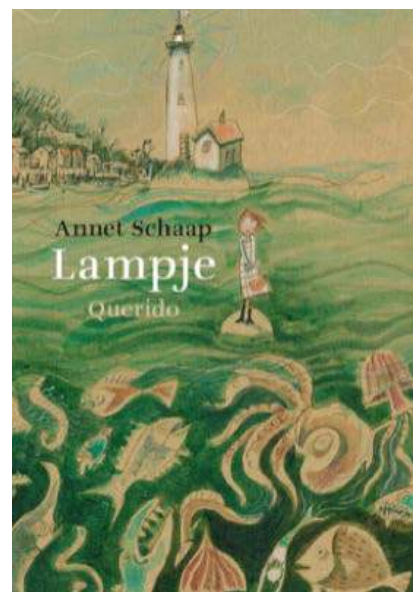
Het boek is Engelstalig, maar er staan maar bitter weinig woorden in en de prachtige tekeningen spreken voor zich. De kleuters in mijn klas 'lezen' het zoals ze Nederlandstalige boeken lezen die ze [nog] niet kunnen ontcijferen.

En in onze poppenhoek hebben we sinds kort een zeemeerminnen-kleed. Het gebeurt regelmatig dat een van de jongetjes zegt: 'Ik ben de zeemeermin. Ik moet haar borsten nog aandoen.'

Lampje

Een voorleesboek van Annet Schaap. Terecht bekroond met de Gouden Griffel 2018. Over geheimzinnige zeewezens en woeste piraten. Over het zwarte huis van de Admiraal, waarvan ze zeggen dat er een monster woont. Over een grijze vuurtoren op een eiland dat nog net vastzit aan het vasteland. Over Lampje, de dochter van de vuurtorenwachter, die iedere avond de 61 treden beklimt om het licht aan te steken. Over een stormachtige avond waarop de lucifers op zijn en alles misgaat. Maar vooral over dapper zijn en meer kunnen dan je ooit had gedacht. En over een zogezegd monsterachtige jongen die een pracht van een zeemeermin wordt

Moeder heeft mensjes gebakken

In de voorstelling heeft An een probleem. Maar Jan ziet het probleem [dat hij nochtans zelf is] niet omdat hij ieder vermogen tot empathie mist.

Essentieel voor 'empathie' is dat je probeert in de schoenen van de ander te gaan staan. Jongens/mannen in die van meisjes/vrouwen en omgekeerd. Empathie is niet gemakkelijk. Om zorgvuldig te zien, moet je verder kijken dan je neus lang is. Je moet 'het eerste zicht' voorbij. Soms moet je zelfs nog een stap verder gaan. En kijken door de ogen van iemand anders. Als een meisje op de hoek van de straat een jongen kust, moet je door haar ogen kijken om te zien hoe lief en bijzonder die gewone jongen is. Pas dan kan je de kriebels voelen in háár buik. Kijken door de ogen van iemand anders doet je meestal veel beter zien. Maar het is niet altijd gemakkelijk om het te doen. Daar zijn al veel ingewikkelde boeken over geschreven. Maar een verhaal kan dat ook duidelijk maken. Het verhaal hieronder probeert mensen begrip en empathie te laten opbrengen voor vissen door de rollen om te draaien en vissen met ons te laten doen wat wij met hen uitspoken.

Vertel dit verhaal aan je klas.

Laat hen daarna zelf zo'n 'omgekeerde' verhalen verzinnen en vertellen.

Moeder heeft mensjes gebakken

Er was eens, niet zo lang geleden, het zou zelfs gisteren kunnen geweest zijn of vandaag nog, een gewone vijver. In die vijver zit een vrouwvis te vissen. Ze heeft een zwembandje aan om boven te blijven drijven en aan haar hengel bengelt een zakje friet. Naast haar staat -op een vlotje van autobanden- een pot mayonaise. En ook een stereo-zwemman waar muziek uitswingt: *"des zomers als de zo-o-on schijnt dan regent het hier niet - nee niet - dan komt het boze vi-i-isje hier vissen met zijn friet - ja friet-met andalouse of mayonaise met curryketchup of tomataise - met zijne friet met mayonaise"*. De vrouwvis zingt vrolijk mee en maakt ondertussen lokkende geluiden. Drie mensen komen er voorbij. De eerste peutert een friet uit het zakje maar blijft niet aan het haakje hangen. De vrouwvis is diep teleurgesteld. De tweede mens heeft minder geluk. Opgewonden haalt de vis hem dichterbij, maar zegt dan met spijt in de stem: *"Jij bent te groot. Jammer. Maar grote mensen smaken vies. Ik gooi jou terug op het land."* En dat doet ze. Dan komt er een tienermeisje voorbij. Ook zij blijft aan het haakje hangen. Het visje is nu zielscontent: *"Eindelijk nog eens een fris, jong meisjeslijf. Dat is lang geleden."*

Mmmmm...meisjes. Die heb ik het liefst." Het meisje gilt en spartelt. Maar dat helpt niks. De vis houdt haar krachtig kopje onder tot ze niet meer beweegt. De vrouwvis neemt het dode meisje mee naar haar keuken. Ze kiest 'het verukkulukke mensbaksels' kookboek en begint het meisje te bereiden. Eerst hakt ze zonder boe of ba de kop eraf. De huismossel eet hem op. Daarna leest het visje luidop voor en doet intussen wat ze zegt: *'Stroop het oppervel eraf [het visje doet de kleren van het meisje uit.] Verwijder -indien nodig- het tweede vel van de filets [de vis vilt het meisje.] Vergeet niet te ontbenen [ook dat gebeurt.] Snij de mensfilet in stukken en strooi er wat citroensap en zout over. Doe bouillon in een pan, breng aan de kook en voeg de mens, rijst, paprikapoeder en peper toe. Maak op smaak af en serveer er heerlijk groen zeewier bij.*

De vrouwvis zet het meisje op tafel en roept: *"Kinderen, naar huis komen! Moeder heeft mensjes gebakken!"* Twee visjes komen gehoorzaam naar huis gezwommen. Eentje is heel blij en vraagt enthousiast: *"Mama, mama, krijg ik de borstjes? Die vind ik zo zacht en zo sappig!"* Dat ene visje krijgt de borstjes. Het andere visje zit met een lang gezicht en trage vinnen in het meisje te prakken. Dat maakt de mamavis boos en ze zegt kwaad: *"Doe voort. Jij zit altijd met lange kieuwen te kauwen. Je zal nooit groot en sterk worden en later geen mensen kunnen vangen."* *"Dat is dan net goed"*, antwoordt het visje vinnig. *"Ik wil geen mensjes eten. Ik wil alleen zeewier. Want mensen dooddoen is stout."* Dat ontroert de mamavis. En ze zegt lief en troostend: *"Maar neen, jongen. Mensen vangen is niet erg. Zij zijn dat gewoon. Ze weten er niets van. Mensen hebben geen gevoel. Mensen zijn toch geen vissen!!!"*

En de moraal van dit verhaal is -je kan niet missen: dat mensen minstens even 'stom' zijn als vissen...